Štev. 294 V Trstu, v pondeljek 27. oktobra 1919 Letnik XLVI

Izhaja vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih, zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Godina. — Lastnik konsorcij lista Edinosti. — Tisk tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L 3·—, pol leta L 18·— in celo leto L 36·—. — Telefon uredništva in uprave štev. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 10 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 *mm*). — Oglasi trgovcev in obrtnikov *mm* po 20 stot.; osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po 40 stot., oglasi denarnih zavodov *mm* po 80 stot. Mali oglasi po 10 stot. beseda, najmanj pa L 1·—. Oglase sprejema inseratni oddelek Edinosti. Naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti. Uprava in inseratni oddelek se nahajata v Trstu, ul. sv. Frančiška As. 20.

Reševanje jadranskega vprašanja.

Amerika ne sprejema Tittonijevega načrta?

»Secolu« brzojavljajo iz Pariza 25. Neki jutranji list javlja, da je Lansing poslal italijanski delegaciji v Parizu odgovor na Tittonijev načrt; list smatra, da je odgovor negativen. Ta izprememba delovanja Lansinga, ki je bil v začetku zelo popustljiv napram nam, je baje odvisna od dejstva, da se je mogel državni tajnik za zunanje stvari v zadnjih dneh pogovarjati z Wilsonom, ki je tako zopet postal glavni voditelj ameriške politike.

Vkljub vsem poizvedovanjem v konferenčnih krogih, ni bilo mogoče najti potrdila vesti, ki jo je priobčil zgoraj omenjeni zjutranji list. S francoske strani so se pač potrjevale precej nerazveseljive vesti.

Na vsak način pa dokazuje današnji dogodek v vrhovnem svetu, da se pripravlja zelo važno, če ne odločilno razdobje. Ameriški delegat Polk je predlagal, naj se določi dan za razpravljanje o albanskem vprašanju. Na ta predlog je odgovoril angleški delegat Crowe, da je albansko vprašanje sestaven del celokupnega jadranskega vprašanja in da se mora vsled tega proučevati in reševati skupno z jadranskim vprašanjem.

Ta Crowejev odgovor, ki pomenja, naj se takoj začne z razpravljanjem o reškem vprašanju, ki je predmet italijansko-ameriško-jugoslovanske polemike, je takoj sprejel Tittoni, ki je izjavil, da je pripravljen na takojšnja pogajanja. Toda na željo samega Polka se bo o tem vprašanu najprej razpravljalo v osebnih pogovorih med italijanskim in ameriškim delegatom. Nato bo Polk povedal, kedaj se lahko začnejo pogajanja v vrhovnem svetu. Danes popoldne se je vršil prvi pogovor med Tittonijem in Polkom. V ponedeljek se diplomata zopet sestaneta.

Sporazum med Wilsonom in Italijo za reško vprašanje.

MILAN, 25. »Secolu« poročajo iz Washingtona: Iz uradnega vira se doznava, da se pozajanja za reško vprašanje urno vrše in se približujejo zadovoljivi rešitvi, ker se je baje našel kompromis, ki ga lahko sprejmeta Italija in Wilson. Zatrjuje se, da je Amerika namenoma zategnila rešitev, da počaka, da se pomiri razburjenje, ki je povzročil D'Annunzijev čin, in da začne italijansko življenje zopet svoj redni tok. Govori se, da je zadnje poročilo, katero je dal poslanik Macchi di Cellere tajniku za zunanje zadeve Lansingu, mnogo pripomoglo k temu, da se je pospešil sporazum med obema državama (Ameriko in Italijo). Tukajšnje mnenje je, da bo D'Annunzio končno sprejel tako rešitev.

Neka brzojavka iz Washingtona zatrjuje, kakor piše »Messagero«, da se je našla podlaga za kompromis z reko, katerega najbrže sprejmeta i Wilson i Italija

IZ RUSIJE.

Boljševiška ofenziva južno od Petrograda.

LONDON, 25. Boljševiki javljajo, da so zopet zavzeli Carsko Selo in Pavlovsk, ki sta oddaljena kakih 15 do 17 km od Petrograda. Z druge strani pa poročajo »Timesu« iz Helsingforsa, da je Judeničč prodrl takoj v začetku boljševiške protiofenzive na ono stran Pavlovskega in da je prekinil železniško zvezo iz Moskve v Sablino severno od Toma. Mankajo pa Judeničeva poročila o nadaljevanju boja. Medtem se nadaljuje boj okoli Krasnaje Gorke, ki jo obstreljujejo angleške ladije in oblegajo ruske in estonske čete.

Šest boljševiških ladij poraženih.

HELSINGFORS, 22. (S.) Zakasnelo. Zatrjuje se, da je 6 boljševiških ladij, ki so odplule včeraj iz Kronstadta, zadelo ob nekatere mine in se potopilo.

Kolčakove zmage v Sibiriji.

OMSK, 21. (S.) Zakasnelo. Neko poročilo glavnega stana admirala Kolčaka pravi: Začeli smo zopet ofenzivo ter odbili sovražnika na levi breg reke Tobolske. Ofenziva se nadaljuje v smeri proti Kursanovu, kjer smo porazili 35.000 boljševikov. V Turkestanu se je polastil zbor prostovoljcev in kmetov raznih važnih središč.

General Franchet d'Esperey odide v baltiške pokrajine.

PARIZ, 26. (S.) Nekateri listi pišejo, da odide general Franchet d'Esperey v baltiške pokrajine.

Trockijev vrhovni štab ujet.

PARIZ, 26. (S.) Listi so priobčili vest iz Londona, ki pravi, da je bil Trockijev vrhovni štab ujet v Carskem Selu. Samo [illegible] se je posrečil beg v avtomobilu.

Iz Poljske.

Poljsko-livonski diplomatski odnošaji.

VARŠAVA, 26. (S) Poljski ministrski predsednik Paderewski je zelo prisrčno sprejel livonsko odposlanstvo pod predsedstvom livonskega ministra Molorovisa. Paderewski je izročil ministru uradno pismo, v katerem izjavlja poljska vlada, da priznava neodvisnost livonskega narodnega sveta do dneva, v katerem določi pariška konferenca za Livonsko ustavo, odgovarjajočo volji prebivalstva. Skupni interesi obeh narodov, poljskega in livonskega, ter vzajemna simpatija utrde bratstvo. Končno izraža poljska vlada željo sprejeti v Varšavi stalnega zastopnika Livonske in želi, da sprejme tudi livonska vlada dobrohotno poljsko misijo, ki je odšla v Rigo, da sklene stike med obema narodoma.

Boljševiška ofenziva na severnopoljskem boljševiškem bojišču.

VARŠAVA, 26. (S) Poročilo poljskega vrhovnega štaba pravi, da nadaljujejo na severnopoljski boljševiški fronti boljševiki trdovratno svojo ofenzivo.

Leszewski, vojvoda zapadnih poljskih pokrajin

VARŠAVA, 26. (S) Doktor Leszewski, znani poljski domoljub, bivši podpredsednik poljske stranke v nemškem parlamentu, je bil imenovan za vojvodo zapadnih poljskih pokrajin (Pruska).

Iz Avstrije.

Sešlišanje generalov von Arza in Waldstättena.

CURIH, 26. (S.) Z Dunaja poročajo: Komisija, ki ima nalogo, da preišče vzroke poraza avstroogrske vojske oktobra 1918 na italijanskem bojišču, je sešlišala načelnika vrhovnega štaba generala von Arza in načelnika operacijskega kabineta generala Waldstättena. Tema dvema generaloma se očita, da sta dala ukaz, naj se ustavijo sovražnosti 3. novembra zjutraj, dočim so Italijani smatrali, da stopa premirje v veljavo 4. oktobra popoldne.

Generala se branita, češ da je avstrijski glavni stan smatral, da stopi premirje v veljavo takoj po cesarjem podpisu, dočim so Italijani trdili, da ne more stopiti v veljavo, preden ne dobi italijansko poveljništvo sporočila o cesarjevem podpisu. Sešlišanje generalov se je vršilo pri zaprtih vratih. Če bo preiskovalna komisija smatrala, da se mora uvesti proti njima kazensko postopanje, se sestane pozneje.

Prva seja podkomisije za obnovitve.

DUNAJ, 24. Danes popoldne se je vršila prva seja podkomisije za obnovitve. Sejo je otvoril general Mauclére, ki je priobčil, da mu je vrhovni svet v Parizu poveril sestavo podkomisije za obnovitve na Dunaju. Glavna naloga te komisije bo proučevanje vprašanja prehranitve Avstrije. Državni tajnik za prehrano dr. Loewenfeld-Russ je predložil podrobno poročilo o splošni bedi in o nujnosti takojšnje preskrbe z živili. Razpravljalo se je potem posebno o vprašanju preskrbe z moko, mastjo, mesom, mlekom, rižem, krompirjem in sladkorjem. Podkomisija je izročila državnemu tajniku za prehrano vpraševalno polo o možnosti uvažanja iz novih držav.

Jutri se bo seja nadaljevala; na dnevnem redu bo vprašanje obskrbe s premogom in strovinami.

Nemčija plačala že 8 milijard na račun odškodnine.

BEROLIN, 24. Kakor je znano, mora Nemčija plačati po določbah versailleske pogodbe dne 1. majnika 1920. 20 milijard kot prvo odplačilo odškodnine, ki jo je dolžna zaveznikom. »Kölnische Zeitung« je te dni poročala, da je Nemčija plačala že 20 milijard v blagu. Z uradne strani je bila ta vest dementirana. Končno se je pa vendar izpostavilo, da je Nemčija plačala ne 20, temveč 8 milijard v blagu na račun odškodnine.

Iz Madžarske.

90% madžarskega prebivalstva za monarhijo.

CURIH, 25. Madžarski propagandni urad javlja iz Sobotišča listu »Neue Zürcher Zeitung« nekoliko popravkov k njegovim poročilom o položaju na Madžarskem. Iz teh popravkov je razvidno, kakšni so prvi nameni Friedrichove vlade. Brzojavka pravi, da je neresnična vest, da namerava sedanja vlada sklicati stari parlament. Ko zapuste romunske čete Madžarsko, se razpišejo volitve za narodno skupščino, v kateri bodo zastopane vse stranke. Novi parlament bo določil o državni obliki. Res je pa, da postaja monarhistična stranka venomer močnejša in da ima že 90% madžarskega prebivalstva na svoji strani. Toda vprašanje dinastije je še vedno zelo negotovo. Zdi se tudi, da niso resnične vesti o aretaciji prebivalcev z liberalnimi idejami. Boj »Friedrichove krščanske vlade« je naperjen samo proti uničujočemu delovanju tujih boljševikov.

Dunajski »Morgen« piše, da razpravljajo romunski listi o personalni uniji Madžarske in Romunske pod kraljem Ferdinandom. Nacijonalne stranke so proti personalni uniji z Madžarsko, ker da bi ta unija ogrožala obstoj države na Romunskem. Vladno glasilo pravi, da se mi nikdar razpravljalo o kakem načrtu za personalno unijo z Madžarsko.

Iz Italije.

Opravičevanje italijanske vlade zaradi zlostavljanja avstroogrskih ujetnikov.

RIM, 26. (S.) Tendencijozne vesti, ki so jih priobčili nekateri italijanski listi o domnevnem zlostavljanju avstroogrskih ujetnikov, ki so bili ujeti na srbskem bojišču in začasno internirani v Italiji na otoku Asinari, so provzročile velike skrbi posebno pri avstrijskem javnem mnenju. Kakor je znano, so se nahajali ti ujetniki za časa srbskega umika l. 1915. v najbednejših razmerah, in sicer razun velikih naporov, ki so jih morali prestati, preden so prišli v Albanijo, tudi zaradi groznih epidemij, ki je zadela polovico teh ljudi. Naše ladje na drugi obali Jadranskega morja so jih vzele na krov in jih pripeljale na otok Asinaro, ki je edini kraj, kjer so se mogli internirati in zdraviti brez nevarnosti za naš narod. Mnogi so res umrli tekom prevoza in čim so prišli na cilj, toda s pomočjo strogih zdravniških ukrepov, ki so se takoj ukrenili v ujetniškem taboru na Asinari, se je posrečilo kmalu zatreti epidemijo med temi vsled naporov tako oslabelimi ljudmi.

Skoraj vsi ujetniki, ki jih je izročila Srbija, so bili rešeni in postopno prepeljani v Francijo; če se torej izključijo izgube tekom prevoza, je število umrlih ujetnikov na otoku Asinari zelo omejeno. S temi ujetniki se je vedno zelo humano postopalo, kar dokazujejo tudi pisma, polna hvaležnosti, ki jih pošiljajo ujetniki svojim družinam, priznanje avstrijskega rdečega križa in vseh internirancev, ki so hoteli postaviti pred svojim odhodom na otoku Asinari spomenik, posvečen Italiji, njihovi rešiteljici.«

Prvi italijanski list, ki je prinesel vest o groznem položaju avstroogrskih ujetnikov na otoku Asinari, kjer ni niti kapljice vode, je bil kakor znano »Resto del Carlino«. Govoril je tudi o velikanskih stroških, ki jih provzroča prevažanje vode na ta otok, in se čudil, zakaj se ne internirajo ti ubogi ljudje kje drugje, kjer bi imeli vsaj kapljico vode. »Resto del Carlino« je prinesel to vest še pred vzpostavitvijo cenzure. Če bi bila agencija »Stefani« prinesla uradni dementij vesti o slabem postopanju z ujetniki, dokler ni bilo cenzure, bi bila stvar mnogo zanimivejša, ker »Resto del Carlino« bi se bil gotovo branil. Sedaj pa bo moral bržkone molčati, ker če bi bila njegova obramba preveč — zanimiva, bi mu jo cenzura gotovo črtala. (Pr. ur.)

Vodstvo socijalistične stranke in volitve.

»Lavoratoru« brzojavljajo iz Rima, 25.: Vodstvo socijalistične stranke je zaključilo snoči proučevanje kandidatur, ki so jih predložili pokrajinski odbori. Poklicalo je nekoliko sodrugov, ki ne spoštujejo sklepov bolonjskega kongresa glede izbiranja kandidatov na podlagi proporcijonalnega sistema in jih pozvalo, da popravijo predložene liste. Ravno tako niso bile odobrene nekatere kandidature zaradi političnega vedenja predložencev med vojno.

Ker je nacijonalna učiteljska zveza predlagala, naj sprejme socijalistična stranka z ozirom na predstoječe volitve njen program, je vodstvo odgovorilo, da vzdržuje odnošaje samo z učiteljskim sindikatom, ki deluje na polju razrednega boja.

Vodstvo je razun tega poverilo svojima članoma Regentu in Tuntarju nalogo, da sestavita obširno politično-gospodarsko poročilo o Julijski Benečiji in je priobčita v »Avantiju«.

Končno je poverilo Serratiju nalogo, da sestavi proglas, o katerem se je govorilo na zborovanju v Imoli, in da nadaljuje svoje delovanje za zborovanje tretje Internacijonale v zapadni Evropi. Strankno vodstvo je zopet sklicano za 26. in 27. novembra.

Vest o nekem ultimatumu Romuniji zanikana.

PARIZ, 26. (S) V konferenčnih krogih se zanikuje vest o nekem ultimatumu, ki ga je baje poslal vrhovni svet romunski vladi s protestom proti namenu, ki ga je Romunija izrazila zaveznikom, da obdrži za vedno Besarabijo, katero sedaj zaseda.

Švicarski tečaji.

ŽENEVA, 25. Italija 53.75; Berolin 19.85; Dunaj st. 5.75. n. 5.725; London 23.465; Pariz 65; New York 5.63⅜.

2 milijardi deficita v angleškem trgovinskem proračunu.

HAAG, 24. »Courant« javlja iz Atlantic Cityja, da je izjavil ravnatelj trgovinske banke von York na mednarodni trgovinski konferenci, da bodo inozemske valute padale, dokler se ne omeji ameriško uvažanje v Evropo, tako da pride v poštev uvažanje v Ameriko kot plačilno sredstvo. V prvih mesecih l. 1919 ima baje Anglija napram Ameriki v svoji bilanci deficit dveh milijard funtov

Italijanski delegat prof. Vinciguerra grški zastopnik na madridski konferenci.

PARIZ, 26. (S.) Grška vlada je poslala kot svojega zastopnika na madridsko konferenco za znanstvene študije pokrajin ob Sredozemskem morju razun lastnega pooblaščenega ministra tudi italijanskega odposlanca prof. Vinciguerro, ki je bil večkrat v Grčiji z znanstvenimi misijami.

150.000 dolarjev za izročitev konzularnega agenta Zedinjenih držav.

WASHINGTON, 26. (S.) Državni oddelek je sporočil mehiški vladi, naj izroči živega in zdravega konzularnega agenta Zedinjenih držav, ki so ga pred kratkim ujeli mehiški banditi, četudi bi vlada morala plačati 150.000 dolarjev odškodnine, ki jo zahtevajo banditi.

Pomembnost zaledja za trgovska mesta.

Misel nam uhaja v minule čase iz življenja na tržaškem ozemlju: čas borb med slovansko in italijansko idejo. Imeli smo ljute politične, posebno volilne borbe. Sedaj pa sedaj so hoteli naši nasprotniki prenašati ta boj tudi na gospodarsko polje — proti tistemu našemu življu, z dežele, ki je bil v kakršnihkoli gospodarskih stikih z mestnim prebivalstvom, ali pa proti tistemu našemu mestnemu življu, ki je bil po svojem poklicu ali službenem razmerju — kakor so menili — v odvisnosti od njih. Vsako toliko so proglašali bojkote naših ljudi in so uprizarjali gonje proti njim: sedaj proti prodajalkam raznih poljskih pridelkov, sedaj proti služkinjam, sedaj proti težakom, sedaj proti pericam, sedaj proti pekom in tupatam tudi proti nameščencem pri državnih oblastih.

So hoteli, ali nikoli jim ni hotelo uspeti. Poplava se je v malo dneh raztepla in naši ljudje so ostajali na svojem mestu. Še več: dostikrat se je pokazal ravno nasproten učinek, nego so oni želeli. Če se je kedaj zgodilo iz kateregakoli vzroka, da ni bilo nekoliko dni naših malih prodajalcev, pridelkov z dežele v mesto, je to občutljivo zadelo prebivalstvo, ki je — hodilo ven iz mesta na ceste čakat naših ljudi.

Zagrizenci in hujskači so ob takih prilikah — tudi po svojih listih — kričali, da smo predrzni, ko bi morali biti hvaležni! Kajti — to je bila njihova običajna stereotipna fraza — mesto da redi naše ljudi, zaledje, brez mesta da bi našinci umirali gladu.

Slepci in nevedneži, ki niso prav nič razumeli medsebojnega razmerja med trgovinskim mestom in njegovim zaledjem. Niso razumeli, da je njihov boj — boj proti naravi! Kajti naravna resnica je ta, da sta mesto in dežela v razmerju **medsebojnega dajanja** in prejemanja, da sta v kupčijskem razmerju — pa naj je že predmet v blagu ali človeškem delu: jaz tebi, ti meni, da sta si torej — če že hočemo govoriti o dobroti — dobrotnika drug drugemu. Dežela se okorišča na velikem mestu, a to poslednje ne more procvitati brez zaledja. To je resnica, ki ima svojo koren v naravi stvari. A kdo se more upirati zapovedi narave, kdo jo more zmoči, kdo odpraviti njene zahteve?

Zato so bili vsi bojkoti proti prodajalcem pridelkov iz dežele brez trajnega uspeha, vedno se je reka vračala v naravno strugo. Slično je bilo z gonjami proti slovenskim delavskim močem. Pritok delovne roke z dežele v mesto je v naravi in ne more tega procesa preprečiti ali zaustaviti nobena sila. Ravno te dni smo imeli razgovor s par tržaškimi italijanskimi trgovci, ki so menili odkrito: Lahko je kričati tistim, ki nimajo ničesar izgubiti. Drugače je za nas, ki moramo delati, če hočemo živeti. Mi bomo potrebovali vaših ljudi, **če bomo hoteli delati, ker brez stikov z zaledjem ne more biti trgovine!**

Tako govore pametni ljudje — resnico, ki je za pametnega človeka na dlani. Tako govori pravo spoznavanje resnice, ki jo poraja narava! Mesto potrebuje zaledja za življenje in procvitanje. In če je to zaledje slovansko?! Ali naj šele razlagamo, kateri edini je logičen zaključek iz tega dejstva. **»Mi bomo potrebovali vaših ljudi, če bomo hoteli delati.**

To resnico, ki je menda last vseh razsodnih, je poveda! tudi dr. Karl Frey v svojem članku, ki smo ga posneli včeraj. Vrhovna tendenca teh izvajanj, ki raznotrivejo poti do vzpostave tržaške trgovine, je: **Trst si mora zopet pridobiti svoje zaledje!!** Ako ne, ga bo dušila konkurenca!

Drugo vprašanje je, ali so vsa sredstva, ki jih priporoča, primerna, jeli res in gotovo, da bodo dovajala do uspeha? Nasvetuje n. pr., naj bi se južna železnica, ta za sedaj glavna žila, kolikor je teče po jugoslovanskem ozemlju, nevtralizirala — naj bi torej odtegnila vsaki ingerenci od jugoslovanske države. Recimo, da bi se to dalo doseči s silo, z diktatom močnejših. Ali bi bilo od tega res toliko koristi za Trst, kakor je pričakuje g. Frey? Gospodarsko življenje je v nerazdružljivi zvezi s politiko. Ljubezen se ne da izsiliti. A ljubezen v gospodarskem življenju je zastopana od politike. G. Frey in vsi tisti, ki smatrajo morda njegov predlog glede južne železnice kot veliko razodetje, naj pomislijo le, kako razpoloženje bi ustvaril tak afront proti Jugoslaviji! So seveda slepci, ki menijo, da bo jugoslovanska država brezpomembna za mednarodni gospodarski promet. Mari hoče biti med takimi slepci tudi gosp. Frey, ki sicer globoko misli, kakor kažejo njegova izvajanja?! **V ponk naj mu bodo nešteti milijoni angleškega in ameriškega denarja, ki se že sedaj ponujajo za gospodarsko snovanje v jugoslovanski državi.** In Trst, ki je neposredni sosed te države, ki je takorekoč na mostu do jugoslovanskih pokrajin, naj bi tvegal izgubo poti do jugoslovanskih tržišč?

To bi bila njegova poguba. Kajti resnica, ki se je uveljavljale v malem — s slovenskimi služkinjami, delavci, prodajalci pridelkov, se bo uveljavljala vedno tudi na polju veletrgovine. Daj mi in ti bom dajal: Slovenec, ki je v Trstu prodajal ali služil, je zaslužek po velikem delu puščal v Trstu. Mesto in dežela si medsebojno oplajata gospodarsko življenje.

Članek priporoča Italiji modre ukrepe in odredbe za vzpostavo tržaške trgovine. Najmodrejša taka odredba **bo politika prijateljstva do zaledja in naroda, ki biva na njem!** To bo koristilo več, nego kako nevtraliziranje kake železnice na škodo in jezo tistega, čigar blago naj prevaža železnica!

V prijateljskem razmerju je rešitev! To izpoznanje mora prodreti v Trstu in v Italiji. Drugače bo zlo neizogibno spričo Reke, Genove, Solina, Splita. Gospod Frey govori o obroču jugoslovanskega ozemlja, ki bo dušil Trst; ali tudi konkurenca drugih pristanišč bi mogla postati tak obroč, če ne bo pametne gospodarske politike in pa one v ožjem zmislu te besede.

Govorili smo kot prijatelji Trsta; saj je naše življenje navezano na to trgovsko mesto istotako, kakor je navezano na slovansko zaledje. Ne razdružujmo, kar je spojila narava, in ne pozabljajmo, **da tudi zaledje tvori značaj mesta!**

Kraljevsko vprašanje na Madžarskem.

Romunski listi se živo bavijo z morebitnostjo, da pride na Madžarskem do vzpostave monarhije. Posebno se še bavijo — na podlagi vesti iz Budimpešte — z vprašanjem ali bi ne bila možna unija med Romunsko in Madžarsko v osebi kralja Ferdinanda? Nacijonalni listi so vsi nasprotni temu načrtu, ker vidijo v združenju z Madžarsko neko nevarnost za enotni obstanek države, in menijo, da bi prirastek devetih milijonov Madžarjev mogel več škodovati, nego koristiti. Naglašajo, da v načrtu Velike Romunske ni bilo nikoli kake podobne ideje.

Tudi glasilo romunske vlade naglaša, da se na merodajnih mestih niso nikdar bavili z načrtom personalne unije z Madžarsko.

Nekoliko drugačno noto zanašajo drugi listi v to presenetljivo pesem, ki se priključuje toliko drugim presenečenjem, ki jih je prinesla ta vojna izmučenim Evropejcem, ki kar ne morejo priti do pomirjenja. Poslednje omenjeni romunski listi pripovedujejo namreč, da je za časa madžarskega komuni zma v protirevolucijonarnih madžarskih krogih peč obstajala ideja, **da bi ponudili krono romunskemu kralju,** da pa ni misliti, da bi ta načrt danes še obstojal. Segedinska vlada da je res svojedobno, ko so iskali pomoči proti Beli Kunu, dala neobvezno poizvedovati v Belgradu, toda stvar ni nikdar zadobila resnejega značaja. Belgrajski listi so že izjavili svojedobno, da princ-regent Aleksander ne misli na to, da bi si hotel pridobiti madžarsko krono.

Tako bi bila morebitnost unije med Madžarsko in Romunsko, oziroma Srbijo odpravljena. Dim pa je vendarle tu, ki ovaja, da je nekaj gorelo. In morda, morda — še gori, četudi ne ravno na romunskem ognjišču. Iz Bukarešta doznavajo namreč dunajski listi, **da na Romunskem ni nikakih pomislekov proti vzpostavi monarhije na Madžarskem, kolikor ne bi prihajal v poštev kak Habsburžan.** V

PODLISTEK

Za staro pravdo. (23)

Avgust Šenoa: Seljačka buna. — Zgodovinska povest iz XVI. stoletja.

»Eh, moj človek si,« je rekel Ilija, »vidim, da govoriš resnico. Mate mi je marsikaj govoril o tebi, da si junak in poštena duša; sedi na voz poleg mene. Sprejemam te kot gosta, kakor sem tudi jaz kak krvavi dan prebil pod bonovo zastavo. Sedi, Markol« Za tem se je obrnil Ilija do župnika: »Ne zamerite, milostljivi gospod, kajti poznam po glasu dobrega junaka.«

»Popelii ga, sinko,« je rekel župnik, »ti bo za dušo. Božja volja je, da gladne nasitiš žejne napojiš in potnike prenočiš. Sprejmi ga!«

Uskok je skočil na voz, a Ilija je pognal naglo v selo ter rekel župniku plaho:

»Vem, gospod župnik, da v vašem dvoru vsi spijo in ni ognja, ker mislijo, da se šele črez dva dni povrnete domov. Gladni ste, žejni ste, vem, tudi vi. Pa, ker je tako nanesla lepa prilika, da dobrega junaka v božjem imenu pogostim, ne hudujte se, ako tudi vam ponudim svoje siromaštvo. Ne bi smel storiti tega, če bi ne bili že večkrat počastili moje siromašne strehe.«

»Hočem, dragi Ilija,« je prikimal župnik, »naš Odrešenik ni lomil kruha samo pri bogatinu, temveč tudi pod streho ubožca. Hočem, ker je tvoj kruh pošten kruh.«

Po teh besedah je zakrenil Ilija v svoje dvorišče, a isti hip se je pojavila Kata na pragu hiše. Kmetica se je nemalo začudila, ko je videla v tako pozni uri toli nenadejana in tudna gosta, ali hitro se je lotila dela, ko ji e Ilija dokazal, kakšen človek je Marko in eko ga je pobral na potu žejnega in lačnega. Ilija ni živel v zadrugi, temveč sam s svojo eno in otroci, ker nista bila ne on ne Kata odom iz tega kraja. Zato jima je bilo gospolarstvo boljše in hiša čistejša. Gosta sta se amestila v prostrani sobi za hrastovo mizo, i je stala v kotu, dočim je drugi kot izpoljevala velika ilova peč. Od peči dalje ste ili postavljeni dve široki postelji, dve pisani krinji in dve tkalski stali, a nad mizo je viela slika sv. Ilije, puška, dva turška samokresa in kožnata torba.

»Odloži orožje, prijatelj,« je izpregovoril Ilija, »dovolj si se ga nanosil.«

»Sem,« se je zasmejal Marko, pokazavši velike bele zobe, ter je vrgel kožuh, torbo in pas na skrinjo ter prislonil puško kraj okna. Iztegnivši se je sedel poleg župnika, ki se je mirno namestil v kot. Med tem, ko sta gosta tako posedala, ste pomolili iz postelje dve rumeni glavici, zroč kot miši iz prikrajka, ali, ko se je Uskok iztegnil, ste se plaho umaknili pod odejo, toda ni se ustrašila tretja glavica, ki se je izvlekla izza velike peči. Bil je to črnolas dečko šestih let, velikih črnih oči, v platneni srajci. Stisnivši roki na hrbet se je postavil dečko pred brkača Marka ter ga začel opazovati povsem mirno.

»A čegav si ti, sinko,« je vprašal vojak malega.

»Jaz sem Stjepko Gregorić,« je odvrnil mali resno, ne da bi trenil z očesom.

»E, pa naj te poživi Bog, sinko! Ali si priden? Znaš li Boga moliti?«

»Znam,« je odgovorilo dete, »a kdo si ti?«

»Jaz sem, sinko, vojak.«

»A čemu ti puška?«

»Da streljam Turke.«

»Eh, glej tu puško,« je pokazal mali s prstom na zid, »tudi moj oče je streljal Turke.«

»Pojdi le sem, sinko,« je rekel vojak ter ga je, prijemši ga z obema rokama, posadil na koleno, a mali je molče sedaj gledal dolge brke, sedaj s prstom otipaval svetle gumbe. V tem je prinesla Kata večerjo, a Ilija vrč vina.

»Pojdi v postelio,« je pokarala Kata sina, »kaj nadlegueš tu gosta! Za te ni večerja, temveč postelja.«

»Pustite kuma Kata,« ji je prestrigel Marko besedo, »naj sedi mali junačič. In pri moji veri, lep je, vrgel se je po svoji materi.«

»Ni treba, da vas tu nadleguje, ko ste se utrudili od poti, kume,« je pripomnila Kata, pordevši vsled Markovega laskanja.

»Tudi jaz imam doma dečka. Zdrav je in močan kot dren. In ko, obhajajoč svet z orožjem naletim na takega sokolića, se mi srce smeje in ga poljubljam, kakor da je moj sin.« V očesu se mu je pojavila solza in junak je poljubil dečka na čelo ter dodal za tem: »Eh, kaj hočete, ni me rodila mati za to, da gledam mirno, kako mi cvete potomstvo, marveč da po svetu kosim turške glave.«

»Dajte, dajte, kume Marko!« se je pošalila Kata, »pustite Turke in turško kri, in lotite se svojih žgancev in našega vina.«

In Marko se je res lotil ter jedel in pil kot pravi junak, a tudi gospod župnik se je krepil poleg Uskoka, kakor da je tudi njega rodila gorska mati. Govoril je malo in se je nekako srečno smehljal, a tudi ni imel kaj govoriti, ker je Marku vince razvezalo jezik, ter je začel z junaškimi pripovedkami in je govoril o knezu Jurju Slunskem, o banu Nikoli, o Lenkoviću, in kako se je klal pri Vitrovici, kako je otepal Vinodol in po Liki delal Turkom preglavice, kako ga je turška sablja pri Jelini zasekala v ramo, in kako mu je druga sablja v Krbavi spačila obraz; govoril je junak, kakor da vila govori in pil pri tem kot Kraljević Marko pri krčmarici Janji, a dete je zijalo in poslušalo Marka kakor da posluša duhovnika. Na to je rekel Marko razigran:

»He, brat Ilija, lepo ti je Bog dal. Reci ti, sveti oče,« se je obrnil do župnika, »mari ni Iliji lepo, ne sedi li kot čebela v polnem panju?«

»Dobro mu je bil Bog dal, junak,« je rekel župnik »ker je Ilija dober človek in delaven ter se zna prebiti preko vsake nevolje.«

»Da, da, pri častnem mi križu,« je udaril Uskok s pestjo ob mizo, da se je dečko kar prestrašil, »vidi se mu, da je poštenjak. Ali, čuj me, Ilija, brat mi po Bogu, tvoj malček mi je pravil, da si tudi ti streljal Turke. Zdi se mi, da mali ne laže, ker je ob zidu puška in s srebrom okovana pištola. Lepo orožje, na mojo vero. To se ne dobiva za plugom, niti se ne streljajo s tem vrane. Stavil bi glavo, da je ta fini srebrokov stal za pasom kakemu Turčinu krajišniku, a moj Ilija da mu ga je snel v borbi.«

»Bo tako,« je pritrdil župnik.

»In je tako, brat Marko,« je potrdil Gregorić, ki je sedel zraven Kate.

»Pa, kako si zapustil puško in se oprijel pluga, kume? Povej mi!«

»Ko me že vprašuješ,« je odgovoril Ilija, »ti povem resnico, in naj ti ne bo žal, ako posežem dalje v minula leta. Da veš, jaz se nisem rodil v tem selu, ampak v Ribniku, tam dalje za Dubovcem v gospodstvu frankopan-

Budimpešti da argumentirajo takole: ker bi bila ob danih notranjih razmerah na Madžarskem republikanska državna oblika vedno nestalna in negotova, kar bi nasprotovalo koristim Romunske, bi želeli kakega inozemskega princa za vladarja na Madžarskem.

Tudi če ne pristojamo vsem tem vestem previsoke veljave, vendar bi se morda hudo motili, če bi jih jemali preveč na lahko. Saj se je ravno te dni govorilo že o treh aspirantih na madžarski prestol: dveh habsburških princih in angleškem princu Teuku, ki da ga Anglija zelo vsiljuje. Pa tudi Karel bi se menda preveč ne branil, če bi ga lepo prosili, čeprav ljudje iz njegove okolice trde nasprotno. In iz raznih pojavov od zrušitve monarhije sem je sklepati z vso gotovostjo, da so razni eksponenti Habsburžanov z vnemo na delu, da se njihovi gospodarji še ne odrekajo nadi, da postanejo zopet, če že ne isti veliki, pa vsaj — manjši gospodje.

Dima je torej dovolj in ni absolutne gotovosti, da ne švigne tudi plamen. O tej možnosti naj bi razmišljali posebno tudi v Italiji, da bi prišli k zavesti, kako nevarna igra bi se zažela, ako bi se uresničila njihova nada in želja, ki jo s toliko naslado goje v svoji kratkovidnosti in zaslepljenosti, nada po razpadu Jugoslavije, kajti — ako bi se ta nada uresničila — bi se mogel razširiti plamen, ki bi ogrožal — meje Italije. In tako bi Italija, odmeknivši se izpod enega kapa, prišla pod drugega.

Bolgarska se vrača k Rusiji.

»Gazzetti del Popolo« brzojavljajo iz Berna. Novo bolgarsko ministrstvo je sestavljeno od štirih agrarcev, dveh narodnjakov in enega naprednjaka. Razen tega ste bili ponujeni dve listnici Malinovemu, demokratskemu voditelju, ki se je obvezal, četudi ne sprejema ponudbe, da bo podpiral novo vlado pred zbornico. Kar se pa tiče socijalistov, je izjavil njihov voditelj Zakazov, da bodo vstopili v ministrstvo, če se jim dajo listnice za zunanje stvari, vojno in notranje stvari.

Zato ne prihajajo socijalisti v poštev. Gre torej za pravo koalicijo umerjenih meščanskih strank. Edina nova oseba je Daskalov, vodja radomirskih vstašev, ki so korakali v zgodovinskih dneh minulega septembra proti Sofiji, da proglasijo republiko in mir. Prišel je zopet na dan tudi Danev, ki je deloval l. 1912 za avstrijsko-bolgarsko zbližanje.

Sestava takega ministrstva je najboljše jamstvo za ohranitev dinastije. Kralj Boris je torej lahko popolnoma miren. Zdi se, da ga tudi zavezniki podpirajo. Toda moral bo začeti odkrit boj proti tistim, ki so podpirali v prejšnji vladi njegovega očeta.

Zadnje volitve so dokazale, da podpirajo danes desniški narodnjaki, nekdanji pristaši Radoslavovega, in drugi skrajni socijalisti. Stambulinski je osebni prijatelj Madjarovega, zadnjega ministra za zunanje stvari, in svak zadnjega ministrskega predsednika.

Teodorovega taktika je znana. Ko je videl da je stvar izgubljena, je prosil zaveznike, naj ublažijo svoje pogoje. Mislil je, da bo razorožil zaveznike z veliko takta in ponižnosti. Toda igra ni uspela, ker je bila znana bolgarska dvojna politika. Konferenca ga je pustila, naj govori, a ostala je neizprosna.

Stambulinski upa sicer še vedno, da doseže od zaveznikov kako ublažitev, ki jo bržkone tudi doseže na gospodarskem polju, toda zdi se, da ostanejo vojaške in teritorijalne klavzule neizpremenjene. Ne sme se pa pozabiti, da je edin ponos bolgarskega kmeta zemlja in puška. Dovolitev proste luke na Egejskem morju in določitev posebne vladavine v Traciji ne moreta ublažiti njegove nejevolje. Če Bolgar znaguje, je okruten, a če je poražen, mrzi iz vse duše.

Bolgarska je dobila prehud udarec, da bi mogla postati nevarna, toda potajno bo še nadalje pripravljala maščevanje, in Balkan bo še ognjišče stoterih zapletljajev. Bolgarski politiki so začeli že delati. Poskušali so najprej s Sofijo. Februarja so se vršili dogovori v Pragi z Masarykom. Bolgarski politiki so hoteli Masaryka pregovoriti, da bi posredoval v prid vstopu Bolgarske v jugoslovansko konfederacijo. Toda Protić, tedanji srbski ministrski predsednik, je odklonil vsako pogajanje v tem zmislu. Morda je doprinesel Venizelov vpliv na Pašića k sklepu balkanskega kabineta.

Vsled ponesrečenja tega poizkusa se je orijentirala bolgarska politika napram Italiji. Bolgarski politiki so upali, da bodo v Rimu prijazni italijansko-bolgarsko-rumunski zvezi. Zdelo se je, da bo mogoče priti z Bukarештom do prijateljskega sporazuma v dobruškem vprašanju. Toda »Journal de Geneve« piše, da so izginili tudi ti bolgarski upi vsled stališča ki ga je zavzel Tittoni na mirovni konferenci,

---

skem. Frankopani niso bili slabi gospodarji: kmetom. Tu ni ne biča, ne batine, ali Frankopani so junaki, nemirna kri, ki se bije z vsem svetom, in kjer oni s sabljo, tam njihovi kmetje s puško in kopjem. Bilo mi je dvajset let, brate, mlada kri. Prokleti Turki so imeli Liko, a naši ljudje so često in radi zahajali k Turkom v krvave goste. Zadelo je tudi mene. Šel sem, kakor so mi veleli, in sem se polagoma priučil puški in nožu, in ker sem bil mlad in besen, so me starejši pohvalili ne enkrat. Nekoč — štelo se je leto 1535. — smo zašli do Obrovca. Turki so pritisnili, izgubili smo Obrovac; malo nas je odneslo glavo, a mene so ranjenega zajeli Turki. Bil sem vražji dečko. To je Turčinu ugajalo, pa so venomer govorili: poturči se! Jaz sem dober kristjan in ne prodajam duše za dinar. Ali, suženjstvo je veliko zlo, turško suženjstvo gotova smrt. Zasramujejo te, tepejo te, žejen si in gladuješ: ne veš, si li človek, ali pes. Bilo mi je težko, da veš, zelo težko. Kaj naj storim? Rekel sem Turčinu: Hočem, vaš bom. Veroval mi je — bedak. Sneli so mi verige, nasitili, napili me, dali so mi denarja, a neki njihov duhovnik me je učil, kako velik svetnik je njihov prerok. Jaz sem poslušal vse te dolge litanije, kakor da me je sam Mohamed rodil, in bilo je, da me jutri obrežejo in da zavržem križ.

(Dalje.)

tembolj ker je Romunska, ki je bila razočarana v svojih teritorijalnih zahtevah na zapadu in postala nezaupna vsled slovanskega gibanja v Besarabiji, odklonila vsako posovno razpravo o besarabskem vprašanju.

Sedaj se kaže zopet nova orijentacija. Bivši rusofili, katerih krvo izpreobnjenje leta 1915. je znano, so se spomnili svoje prve ljubezni. Pozabili so svoje izdajstvo in svoje odnošaje z Ukrajino pred brestlitovskim mirom a po njem z boljševiki in se obračajo sedaj na Denjikina. Njihov glas je bil uslišan. Zastopnik prostovoljske vojske, polkovnik Popov, je prispel v Sofijo, in številni bolgarski častniki, ki so morali po določbah mirovne pogodbe odložiti vojaško obleko, so se že vkrcali, da odptujejo na Don. Leti bodo pripravljali pota novi Bolgarski s stoterimi dijaki, ki so dobili redna dovoljenja za obiskovanje italijanskih šol. Vse to seveda ne ovira boljševiških pristašev, kakor Bologevega, da ostanejo v ozkem stiku z Moskvo, in narodnjakov, da iščejo tudi v Turčiji podporo proti grškim zahtevam.

Odobritev mirovne pogodbe ne bo izpremenila tega zmedenega položaja. Vojna ni rešila niti enega balkanskega vprašanja, ki obstoje še vedno v še nevarnejši obliki nego prej!

Domače vesti.

Naš narod v zasedenem ozemlju ima sedaj tri glasila: »Pučkega Prijatelja« v Pazinu, slovensko »Goriško Stražo« v Gorici, ki izhajata po enkrat na teden, in našo »Edinost«. Ko takole pregledujemo oba naša soborilca za pravice našega naroda ter primerjamo njuno vsebino z vsebino našega lista, moramo reči, da oba tednika po svojih najboljših močeh izpopolnjujeta naš dnevnik, ki se predvsem zaradi ozkega prostora, ki mu je odmerjen po sedanjih razmerah, ne more obširneje baviti z gospodarskimi stvarmi, katerim posvečata oba tednika posebno pažnjo, in ravno tako tudi ne z onimi drobnimi domačimi vestmi, ki pač zanimajo posamezne kraje, ne pa v toliki meri vsega našega naroda v zasedenem ozemlju. Seveda je tako »Pučki Prijatelj« takorekoč izključno istrski, »Goriška Straža« pa goriški list, in skoraj bi rekli, da prvega na Goriškem malo poznajo ali celo čisto nič, kakor je nasprotno seveda tudi enako z drugim v Istri. Vez, ki veže vse dele naše zasedene domovine, ostaja tako le naš list, »Edinost«, ki pa, kakor že rečeno, v marsičem ne more v zaželjeni meri ustrezati vsem in vsakomur, ker mu razmere predpisujejo obseg. Vendar pa bi se dala vsebina našega lista v precejšnji meri prilagoditi željam našega naroda, če bi predvsem prijatelji našega lista po deželi pomagali uredništvu v vršitvi njegove naloge z rednim poročanjem. Ne mislimo tu malenkostnih krajevnih dogodkov, temveč stvari, ki imajo kolikortoliko pomena za širšo našo javnost, ki očrtavajo razmere dotičnega okoliša in bi podajale tako, z drugimi vred, gotovo precej jasno sliko življenja, dejanja in nehanja našega naroda po vsem zasedenem ozemlju. Prepričani smo, da bi s tako urejenim dopisovanjem našemu listu nikakor ne odjemali dopisnikov obema tednikoma, katerima gotovo preostaja vsa sila gradiva, ki je zanje ali zaradi razmer neporabno, ali pa bi celo trpelo škodo, ako bi se moralo odlagati od tedna do tedna, dočim bi se v dnevniku lahko objavljalo pravočasno. Obračamo se torej na vse naše prijatelje na deželi, zlasti pa na razumništvo vseh stanov in poklicev, da bi nas podpirali s svojim peresom. Če bi želeli vezati to svoje sotrudništvo na kake posebne pogoje, smo vedno pripravljeni, da po možnosti ugodimo njihovim željam; samo sporoče nam naj jih. — Ker pa je gotovo potrebno, da se naš narod v zasedenem ozemlju kar najože strne v eno samo enotno četo borilcev za svoje pravice in koristi, in je to mogoče le tedaj, če se ves narod kar najbolje spozna in pozna med seboj, je pač tudi nujno potrebno, da naša dva tednika najdeta pot preko meja ožjega svojega delokroga: »Goriška Straža« v Istro, »Pučki Prijatelj« pa na Goriško. Naj bi torej naše razumništvo na obeh straneh priporočalo narodu, da naj se zanima za oba naša tednika. Da bi bilo medsebojno razumevanje še tem lažje, bi zato priporočali »Pučkemu Prijatelju«, da bi opustil slovenskega in najbrž tudi preprostega istrskega hrvatskega čitatelja kolikortoliko moteči ijekavski pravopis in se oklenil preprostejše ekavščine. Tako, mislimo, bi bilo ustreženo vsemu našemu narodu v zasedenem ozemlju, in naše skupno delovanje bi bilo znatno olajšano. Prav zato pa bi se potem tudi lahko razširilo in ojačilo, s čimer bi mu bil zagotovljen tem boljši uspeh. Upamo, da nismo teh besedi, napisanih z najboljšim namenom — saj gre le za korist našega naroda — napisali zastonj, in se nadejamo, da najdejo vsestranski odmev vsepovsod, kjer še klije ljubezen do našega naroda!

Hrvatskom učiteljstvu Istre! Pozivlju se svi članovi učiteljskih društava »Narodna Prosvieta« i »Hrvatska škola« kao i ostalo učiteljstvo Istre, ako i nije jošte članom tih dviju društava, na glavnu skupštinu, koja će se obdržavati skupno za oba društva u prostorijama hrvatske pučke škole u Pazinu u nedjelju, dne 2. novembra 1919 u 9'30 sat ujutro sa sliedećim dnevnim redom: 1. Pozdrav predsjednika. 2. Naše gospodarske prilike. 3. Školske knjige. 4. Izbor odbora. 5. Slučajnosti. — NB. Posebni se pozivi ne će šiljati! —

Nedeljski počitek za časnikarje. Rimska »Gazzetta Ufficiale« piše, da je bil izdan kraljev odlok, ki določa, da morajo dovoliti časnikarska podjetja svojemu osobju nedeljski počitek. Tozadevni zakon stopi v veljavo 1. januarja 1920, a prvi nedeljski počitev se mora dovoliti v nedeljo, dne 4. januarja. Izdana bodo tudi pravila, ki omogočijo uvedbo nedeljskega počitka pri časnikarskih podjetjih.

Apel na obiskovalce Slov. gledališča. Vsem je dobro znano, s kolikimi težavami se mora gledališko vodstvo boriti za obstoj našega gledališča. Že dosedanje predstave so dokazale, da tudi s samimi domačimi elementi zmoremo mnogo. Radi bi pa podali predstave v dostojnejši oderski opremi. Potrebujemo predvsem pohištva, zrcala, obešala, stojala, okraske, preproge in druge odrske rekvizite kakor: slike, svečnike, kozarce, krožnike, umetne palme in cvetice, razne podobe in statuete ter še celo vrsto predmetov, ki so za oderski efekt neobhodno potrebne. Gledališko vodstvo stremi tudi za tem, da se gledališka garderoba ki je tekom vojne zelo trpela vsled molov in prahu, polagoma izpopolni, toda — vse je še neizmerno drago in vsaka stvar stane ogromno svoto denarja. Zato se obračamo na vse one, ki jim je obstanek gledališča pri srcu, da kaj darujejo v ta namen: vsak, tudi najneznatnejši predmet je dobrodošel. Darove sprejema blagajničarka v veži »Narodnega doma«, ali pa naj se prinesejo na oder ali pa naj se naznani naslov, da pridemo sami ponje.

Predavanje g. Narcisa Schmidichena. »Unione operaia della Venezia Giulia« nas naproša, da priobčimo: Snoči je predaval tržaški sodrug Narciso Schmidichen o zelo zanimivi temi: »Intelligenza umana e animale« (Človeški in živalski razum.) Predavatelj je žel toplo odobravanje.

Razpis natečajev. Za šolsko leto 1919-1920 so razpisane za dobo rednih študij 4 podpore iz ustanove »Andreja Covacichae«, ki se podele revnim dijakom, katoliške veroizpovedi, pristopnim v tržaški občini, in sicer: 1. ena podpora v znesku 140'80 lir dijaku, ki obiskuje trgovski oddelek tukajšnje trgovsko-navtične akademije; 2. ena podpora v znesku 140'80 lir dijaku, ki obiskuje navtični oddelek goriomenjene šole; 3. ena podpora v znesku 94'40 lir dijaku trgovskega oddelka iste šole, sinu kakšnega Barkovljana in 4. ena podpora v znesku 94'40 lir dijaku natvičnega oddelka omenjene akademije, sinu kakšnega Barkovljana. Prošnje, opremljene z rojstnim listom, izpričevalom o zmotnih razmerah, domovnico, izpričevali zadnjega šolskega leta, za prosilce pod 3. in 4., tudi z izkazilom, da stanujejo njihove družine v Barkovljah, se morajo predložiti vložnemu uradu tukajšnjega magistrata.

Pristojbina za odvažanje mrhovine s strani mrharja se je določila po odobritvi s strani občinskega odbora in v sogiasju z izrednim komisarjem tako-le: za luksuzne konje, konje trgovskih tvrdek in sličnih L. 20; za konje voznikov, izvoščekov, poljedelcev, konje za meso, vole, krave in mule L 10; za žrebeta brez izjeme, do šestega meseca L 5; za osle, teleta, prašiče, ovce in koze L 3; za prašiče ter majhno živino sploh (mačke, opice, perutnino) L 1; za pse L 5; za gnilo meso L. 5. Druga pravila glede izkoriščanja kož mrhovine in glede posebnega prevažanja, ostanejo neizpremenjena. Nova pristojbina stopi v veljavo 1. novembra 1919.

Poizkušen samomor. Včeraj okoli 17 se je hotela neka Zita N. umoriti ter izpila precejšnjo dozo arsenika. Njen ljubimec je jo našel, ko je prišel v njeno stanovanje, na postelji v že precej nevarnem stanju. Poklicali so takoj zdravnika rešilne postaje, ki je prihitel na stanovanje Zite N. v ulici Mazzini in ji izpral želodec; prepustili so jo domači oskrbi. — Zita N. je iz ugledne družine, v zadnjem času pa se je vdala prostemu življenju. O tem je izvedela tudi njena sestra, ki se nahaja sedaj na Dunaju, in ji pisala pismo, v katerem pravi, da bi jo raje videla mrtvo nego prostitutko. Ko je prečitala Zita N. pismo, se je hotela radi sramote usmrtiti.

Pomagati je hotel. Včeraj popoldne je neki šofer popravljal v ulici Cologna svoj avtomobil, ki se mu je bil nekoliko pokvaril. Anton Venc, ki je slučajno šel mimo, je hotel šoferju pomagati. Med delom pa se je avtomobil premaknil nazaj, in zadnje kolo je šlo Vencu čez desno nogo ter mu zlomilo piščal. Prepeljali so ga nato na zdravniško postajo, kjer je dobil prvo pomoč; pozneje so ga sprejeli v IV. oddelek mestne bolnišnice.

Rana na roki se mu je vnela. V soboto je videl učitelj v šoli, da ima učenec Franc Nussak, star 9 let, stanujoč v ulici Girolamo Muzio, umazane roke; hotel mu jih je očistiti z neko trdo ščetjo in mu pri tem odrsal kožo. Pozneje se mu je rana vnela in včeraj se je prišel zdravit na zdravniško postajo.

Vojaški avtomobil št. 464 je včeraj vozil nekega častnika in njegovo soprogo. Med potoma je butnil v neko svetiljko in jo razbil; škoda znaša 100 lir. Soferju, potnikoma in avtomobilu se ni zgodilo ničesar.

Neznanci. V soboto zvečer so je zbralo nekaj »poštenjakov« v skladišču Karla Cumerja, v ulici Stadion 10. Razsvetlili so skladišče in »sortirali« blago. Lastnik skladišča je šel slučajno v istem času tam mimo in videl, kako gospodarijo drugi ljudje v njegovem skladišču. Tekel je na orožniško postajo in naznanil stvar orožnikom, ki so takoj prihiteli v Cumerjevo skladišče; toda bilo je že prepozno. Tički so izleteli iz skladišča in odnesli s seboj za 400 lir blaga.

— V stari prosti luki so neznani lopovi vdrli v neko barako in ukradli iz nje Fortunatu Demartinu za 240 lir živil.

Književnost in umetnost

Dr. Ivan Grafenauer: »Kratka zgodovina slovenskega slovstva.« V Ljubljani 1919. Založila Jugoslovanska knjigarna. 335 str.

Evo nam knjige, ki smo jo Slovenci pogrešali. Knjiga je spisana seveda v prvi vrsti za naše dijaštvo, pa tudi za druge sloje, ne bo menda ta knjiga črez voljo. Z večjo pravico, kakor druge znanosti, bi se morala literarna zgodovina sprejeti v obseg tistega znanja, s katerim bi se moral izkazati vsak, kdor bi hotel, da mu priznamo čast splošne naobraženosti. Slovstveni pouk je eden med najboljšimi čuitelji narodne vzgoje; slovstvena zgodovina zavzema v šolstvu kulturnih narodov zelo važno mesto, rečemo lahko, prvo. To smo videli pri Nemcih. (Glej neštevilne nemške literarne zgodovine!) Dr. Grafenauerjeva »Kratka zgodovina« pa utegne zanimati tudi širše kroge, ker ravno Slovenci nimamo orijentirajočih pripomočkov: kajti Kleinmayrjeva »Zgodovina slovenskega slovstva« je neporabna in razprodana (izšla l. 1881.) Dr. Glaserjeva »Zgodovina slovenskega slovstva« je tudi razprodana; njena razdelitev je nepregledna in je — rekel bi — bolj »bibliografska« literarna zgodovina. Edino Grafenauerjeva »Zgodovina novejšega slovenskega slovstva« (dosedaj 2 dela) je res izvrstno delo, toda škoda, da začenja s Pohlinom. Razume se, da je za šolo preobširna. — Oglejmo si razdelitev dr. Grafenauerjeve »Kratke zgodovine slovenskega slovstva«. Vso snov deli pisatelj v 9 dob:*) I.

*) I.—V. dobe so izšle v posebni knjigi, ki jo je izdala »Katoliška bukvarna« l. 1911. kot I. del »Kratke zgodovine slovenskega slovstva«. Spisal Ivan Grafenauer.

Predkrščanska doba (do okoli 800); II. Krščanski srednji vek (800—1530); III. Doba luteranstva (1530—1598); IV. Doba katoliškega preporoda (1598—1765); V. Prosvetljena doba (1765—1810); VI. Doba romantike (1810—1848); VII. Doba narodnega prebujenja (1848—1868); VIII. Doba nove romantike in realizma (1868—1895); IX. Od literarnega prevrata do naših dni (od l. 1895.) Reči moramo, da nam knjiga v vsakem oziru, res najbolje ugaja in da je res izvrstna knjiga. Z največjo natančnostjo je naš najboljši literarni historik v 336 straneh uredil in zbral vso obsežno tvarino od najstarejših časov do naših dni. Prav klasične so splošne karakteristike posameznih dob (primeri karakteristiko IX. dobe!) Jezik je lep, krepek, kratek in jedrnat. — Iz srca želimo, da bi si to knjigo nabavilo naše razumništvo (duhovništvo, učiteljstvo, uradništvo...) Pa tudi drugi sloji (delavstvo...) naj bi čitali dr. Grafenauerjevo »Kratko zgodovino slovenskega slovstva«, iz katere bi spoznali svoje velike može, ki so neumorno delovali na slovstvenem polju.

Svobodin N.

Razne vesti.

Proslava obletnice bojev v Dobrudži.

Te dni se je v Pragi svečano proslavila obletnica bojev v Dobrudži. Svečanosti so prisostvovale najodličnejše češkoslovaške osebe, a z jugoslovanske strani so se udeležili poslanik Hribar, konzul Reko Bradanović, Glunis, dr. Novaković, Marinić, Ostojić in drugi. Čas je bil, da se spomni javnost, da se niso češkoslovaški junaki borili samo na splošno znanih bojiščih v Rusiji, Franciji in Italiji, temveč da so doprinesli svoj del tudi na Balkanu za vstajenje izdajski potlačene Srbije. To bi se ne smelo pozabiti. Saj ti boji češkoslovaških prostovoljcev v vrstah slovensko-hrvatsko-srbskih jugoslovanskih junakov so sijajen izgled in najboljši dokaz našega prijateljstva, ki ni morda samo naša želja; saj je živelo že zdavnaj v duši in srcu jugoslovanskega in češkega naroda in je prišlo do svojega naravnega izraza na dobruških poljanah, kjer je bilo posvečeno s skupno prelito krvjo! Kadarkoli je bilo treba, smo se našli drug z drugim v žalosti in veselju, v vzajemni pomoči, ker smo živo čutili, da so naša pota skupna. Naši smo se tako tudi v strelskih jarkih in si segli takoj od začetka v roke za dosego skupnih ciljev. Dobruški skupni boji jugoslovanskih in češkoslovaških prostovoljcev ostanejo živo v spominu kot dokaz, da ima prijateljstvo med obema narodoma globoke korenine v srcih obeh narodov.

Sijajna praška proslava je bila torej ne samo proslava spomina padlim junakom, temveč tudi izraz našega iskrenega prijateljstva za bližjo in daljšo bodočnost.

Generalni nadzornik češkoslovaške vojske, polnik I. S. Machar, je pozdravil goste in izjavil, da so Čehoslovani vedno gojili največjo simpatijo za Jugoslovane, ki so postali češkoslovaškemu narodu prisrčni prijatelji. Rekel je, da smo jim tudi geografski najbližji in da moramo tudi koridor, ki bi nas vezal, enkrat dobiti.

Machar je omenil češkoslovasko prijateljstvo z vsakim delom jugoslovanskega naroda posebej, dokler še niso bili zedinjeni; zaključil je z zagotovitvijo simpatij češkoslovaškega naroda, simpatij, ki postajalo venomer večje. »Njihov obstoj je naš obstoj, in njihova notranja tveganja zasledujemo z istim skrbmi, kakor svoje.« Pesnik Machar je prepričan, da čaka nas Slovane še velika naloga. Zbudila se bo Rusija, pomiril se bo brat onstran Tešina. Šli bomo v bodočnost skupaj z Jugoslovani.«

Ko je polkovnik Kopal opisal skupne boje v Dobrudži, je govoril poslanik Hribar, ki je izrazil vročo željo, da bi postalo naše pobratimstvo še tesneje in da bi privedlo tudi do bratstva v orožju. Po govoru češkoslovaškega ministra za narodno obrambo Klofača, ki je tudi naglašal češkoslovaško-jugoslovansko bratstvo, so se prečitale pozdravne brzojavke prestolonasledniku Aleksandra in generalov Maderča ter Mišića. Proslava se je zaključila s pietetnim spominom na junake, padle na dobruških poljanah in na jugoslovanske in češkoslovaške pohabljence.

Kako je Črni Juri cenil učitelje. Zanimivo je slišati, kako je sloveči srbski osvoboditelj Karagjorgje, Slovencem znan pod imenom Črni Juri, cenil in spoštoval učitelje. — V »Beograjskem narodnem domu«, kjer je imel »sovet« svoje seje, je odkazal Črni Juri modremu učitelju Dositeju Obradoviću (1739—1811), kateremu je bil dal tudi svojega sina Aleksija v vzgojo, trl sobe za prebivališče. Nikdar, kolikokrat je prišel v »sovet«, ni zanemaril, posetiti imenovanega učitelja v »Narodnem domu«, da mu je tako izkazal spodobno čast zavoljo njegove učenosti, in pa tudi zato, da se je z modrim starčkom pogovarjal o raznih učenostih. L. 1811. pa izvoli Črni Juri učenega Dositeja za »sovetnika prosvete (ministra uka.) — Karagjorgje pa ni med učitelji spoštoval samega Dositeja tako. Znano je, da je vse učitelje tako dobro plačeval, kakor državne svetovalce ali ministre. (In danes?! Op.) Pogostoma je obiskal v jutranjih izhodih iz svojega dvora z vsemi vojvodi, ki so ga spremljali, narodno učilišče, katero je bil on osnoval, Dositej pa uredil. Tu je s svojo krepko roko priporočal mladini, naj se rada in dobro uči, dokazoval jim je veliko potrebo izobraženih ljudi v državi, in kolika sreča in čast da jih čaka, ako se bodo dobro učili. »Vidite li« — je govoril — »mi imamo dovoljno mišica za obrano Srbije, ali ne dovoljno veščih ljudi za upravljanje iste. — — Da mi znamo državu voditi onako, kako znamo voditi vojsku, drugačije bi sada stojali. Učite se dakle, u vama je sva nadežda naša sa te strane. Slušajte vaše učitelje i poštujte ih; ja njih ne odlukujem od mojih vojvoda; učitelj i vojvoda — je dejal vprčo vseh svojih vojvod — preda mnom su ravni. Zlo onoma izmedju vas, na kojega bi mi se oni potužili!« — Ko je odhajal, je vselej stisnil učitelju roko, in mu skrivaj v njo potisnil kakšen zlatnik. — Tako je Črni Juri čislal učiteljski stan, spoznavši vrednost učenosti, mož, ki se je narodil v pastirski hišici in zrastel brez pouka med svojim narodom, samo po vzvišenosti svoje duše in bistrini svojega uma. — N.

MALI OGLASI

se računajo po 10 stot. beseda Najmanjša pristojbina L 1'—. Debele črke 20 stot beseda. Najmanjša pristojbina L 2'—.

NOČNEGA SLUGO potrebuje uredništvo »Edinosti«. Samo pod 20 leti. Zglasiti se je osebno danes od 16 do 18.

HIŠA na Opčinah št. 378 (Costantini), dvonadstropna, s 6 stanovanji, 2 trgovinama, skladiščem, dvoriščem in vrtom je na prodaj. Ponudbe sprejema dr. Ivan Kimovec, odvetnik v Trstu Oberdankov trg 5, I. 4214

RADI selitve se proda pod ceno: hiša z 20 sobami z dovoljenjem za gostilniško obrt, trgovino, mesnico, pekarno, z velikim, s kostanji obsenčenim dvoriščem, hlevom, vrtom 3000 m² in kmetska hiša, hlev, več njiv z vodno silo in vodnjak. Vse pri postaji. Katarina Ličen, Rihemberk 174 pri Gorici. 4256

SREBRN denar kupuje urar ul. Manzoni št. 17, vrata 2, pritl. 4262

SREBRN DENAR plačam po najvišjih cenah. — Salonichio, ul. Olmo 3, III. vr. 18 4257

ZLATARNICA G. PINO, TRST
se nahaja na Korzu št. 15 (bivša zlatarnica G. ZERKOVITZ & Figlio)
Velika izbera srebrnih in zlatih ur, uhanov, verižic itd.

Odhajanje in prihajanje vlakov

Centralna južna postaja.

Odhodi.

0'30 D. v Belgrad, Bukarešt, (črez Ljubljano Zagreb).
2'05 D. na Dunaj (črez Videm, Trbiž, vsaki pon nedeljek, sredo in petek).
5'30 O. v Červinjan, Tržič (črez Bivio).
6'30 D. v Reko, črez Št. Peter na Krasu.
6'50 H. v Benetke (črez Bivio, Tržič, Videm).
7'40 R. v Milan, Pariz, London in Bordeaux (črez Červinjan).
8'50 H. v Logatec (zveza z Reko).
11'15 H. v Benetke (črez Bivio, Červinjan).
14'30 D. v Benetke (črez Tržič).
14'50 D. v Št. Peter na Krasu, Reko, Logatec.
15'18 O. v Logatec (črez Št. Peter na Krasu) Ljubljano.
17'35 D. v Rim črez Červinjan, Benetke, Padovo, Bologno.
17'55 O. v Videm (črez Bivio), Tržič (zveza Červignanom, Gorica).
18'20 H. v Reko črez Št. Peter na Krasu.
[illegible] D. na Dunaj (črez Logatec, Gradec) vsaki ponedeljek, sredo in petek.

Dohodi.

3'— D. Z Dunaja (črez Trbiž—Videm) vsako sredo, petek in nedeljo.
7'— D. Iz Belgrada, Bukarešta (črez Zagreb—Ljubljano).
8'30 O. Iz Logatca.
9'20 O. Iz Vidma (črez Gorico, Tržič, Nabrežino).
9'40 D. Iz Dunaja (črez Gradec—Logatec).
10'20 D. Z Reke (črez Št. Peter na Krasu).
13'50 D. Iz Rima (črez Bologio, Padovo, Benetke, Červinjan).
16'30 D. Iz Logatca, Reke.
16'50 D. Iz Benetek (črez Videm, Tržič).
18'45 O. Iz Červinjana, Tržiča (črez Bivio).
19'27 H. Iz Benetek, Mestre, Červinjana (črez Bivio).
21'— H. Iz Logatca, (zveza z Reko).
23'— H. Iz Benetek (črez Videm, Gorico, Tržič, Bivio).
23'20 D. Z Reke
25'45 R. Iz Londona, Parza, Bordeaux, Milana, Benetek, (črez Červinjan).

D. = Direktni vlak. O. = Osebni vlak. H. = Hitri vlak. R. = Razkošni vlak. B. = Brzovlak. M. = Mešanec.

Enonadstropna hiša

v kateri se nahaja že nad pol stoletja **trgovina in gostilna,** prenočišče za tujce in letovišče, z gospodarskimi poslopji in ledenico, z sadnimi in zelenjadnimi vrtovi, njivami, travniki, pašniki ter **hrastovim, bukovim in smrekovim gozdom — vse v najlepšem stanu** — blizu Postojne, na državni cesti, 10 minut od kolodvora južne železnice — **radi bolezni in izselitve — ceno na prodaj.**

Slovenec, Srb, Hrvat ima prednost pri nakupu!

Naslov pod »3199« pove iz prijaznosti ins. oddelek Edinosti.

Oglase in osmrtnice sprejema inseratni oddelek Edinosti, ulica Sv. Frančiška štev. 20, pritličje.

PFAFF Stroj za šivanje in vezanje pravi nemški izvirni
Seidel & Neumann in
„Singer" Gast & Gasser
Bogata zaloga vseh potrebščin. Mehanična delavnica za vsako popravljanje.
Tvrdka ustanovljena l. 1878
FRANCESCO BEDNAR
Trst, ul. Campanile 19

UMETNI ZOBJE
z in brez čeljusti, zlate krone in tudi obrobki
VILJEM TUSCHER koncesijonirani ZOBOTEHNIK
TRST, ul. 30. oktobra (ex Caserma) 13, II.
Ordinira od 9 predp. do 6 zvečer.

IZREDNA PRILIKA!

Žganja	L 6.—	lit.
Rum	L 6.—	„
Vermouth	L 4.40	„
Marsala	L 4.40	„
Konjak po	L 8.—	„
Malinovec po	L 6.—	„

prodaja I. Hrižmančič, Trst, ul. 30. [illegible] 3.

Dr. FRANZUTTI
ZOBOZDRAVNIK v Trstu, ulica Geneva št. 13, I nadstr. (prej ulica Campanile) Tehniški vodja A. Johnscher, dolgoletni asistent Dr. J. Č rnaka - Izdiranje zob brez bolečin, Plombiranje. Umetni zobje.

JADRANSKA BANKA
Delu. glav. K 30,000.000, Reserve K 3,500.000
Centrala: TRST
Via Cassa di Risparmio 5 - Via S. Nicolò 9
Podružnice: Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Ljubljana, Metković, Opatija Split, Šibenik, Zadar
Ekspozitura: Kranj.
Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle
Sprejama vloge
na hranilne knjižice proti 3½% letnim obrestim v bancogiro-prometu proti 3% letnim obrestim. Za odpoved navezane zneske sprejema po najugodnejših pogojih, ki se lahko pogoditi od slučaja do slučaja.
Boje v lastnem vamostnem prostoru (Salon Lazzarini).
Blagajna posluje od 9.30—12.30 in 14.30—16